

samk

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Satakunta University of Applied Sciences

TUUKKA KENNI

Kartoitus koulupoissaoloista ja Poissaolon portaat- työkalun käyt- täminen Meri-Porin yhtenäiskou- lussa

SOSIAALIALAN TUTKINTO-OHJELMA
2023

TIIVISTELMÄ

Kenni, Tuukka: Kartoitus koulupoissaoloista ja Poissaolon portaat- työkalun käyttäminen Meri-Porin yhtenäiskoulussa

Opinnäytetyö, AMK

Tutkinto-ohjelma: Sosiaali- ja terveystieteiden ammattikorkeakoulututkinto

Marraskuu 2023

Sivumäärä: 29

Tämä opinnäytetyö oli tutkimus, jossa käsiteltiin poissaolojen ehkäisyn laatua. Aiheena on koulupoissaolot ja Poissaolon portaat- menetelmän käytännön toimiminen Meri-Porin yhtenäiskoulussa. Opinnäytetyön ideana oli lisätä tietoisuutta poissaoloista ja saada koulujen poissaolojen aiheuttamiin ongelmiin ratkaisuja.

Opinnäytetyön toteutin tutkimuksena. Tutkimuksen teoriaosuus käsittelee oppivelvollisuutta, koulupoissaoloja ja niiden vaikutusta. Teoriaosuudessa avaan mistä opinnäytetyössä on kyse ja millaisia vaikutuksia poissaoloilla on. Opinnäytetyön tutkimusosassa käsiteltiin henkilökunnan toimia poissaolojen ehkäisyssä ja oppilaiden poissaoloja yleisellä tasolla.

Opinnäytetyön tutkimuksellinen osa toteutettiin yleisellä kyselyllä koulun henkilökunnalle. Kyselyn tuloksien pohjalta myös haastattelin kahta koulun henkilökuntaan kuuluvaa. Haastatteluiden tarkoituksena oli saada laajemmat tutkimustulokset aiheesta.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että koulupoissaolot ovat moninainen ongelma, johon vaikuttavat monet eri tekijät. Koulun henkilökunta on joissain tapauksissa täysin voimaton. Jos koulun henkilökunta saataisiin toimimaan täysin yhdenmukaisesti, olisi mahdollista saada edes pieni osa poissaoloista ehkäistyä.

Avainsanat: Koulupoissaolot, koulunkäynti, Poissaolon portaat, oppivelvollisuus, poissaolojen ehkäisy

Abstract

Kenni, Tuukka: Mapping of school absences and using the Stairs of absence-tool at Meri-Pori Unified School

Bachelor's thesis

Degree program: Bachelor of Social service

November 2023

Number of pages: 29

This thesis was a study dealing with the quality of absenteeism prevention. The subject is school absences and the practical functioning of the Absence Stairs method in Meri-Pori unified school. The idea of the thesis was to increase awareness of absenteeism and to find solutions to the problems caused by school absences.

I implemented the thesis as research. The theoretical part of the study deals with compulsory education, absences from school and their impact. In the theory part, I will explain what the thesis is about and what effects the absences have. The research part of the thesis discussed the staff's actions in preventing absenteeism and students' absenteeism in general.

The research part of the thesis was carried out with a general survey to the school's staff. Based on the results of the survey, I also interviewed two members of the school's staff. The purpose of the interviews was to get more extensive research results on the topic.

The results of the study showed that school absences are a multifaceted problem influenced by many different factors. In some cases, the school staff is completely powerless. If the school staff could be made to work in complete harmony, it would be possible to prevent even a small proportion of absences.

Keywords: School absences, schooling, Stairs of Absence, compulsory education, prevention of absences

ALKUSANAT

Iso kiitos opinnäytetyön tilaajalle Meri-Porin yhtenäiskoululle. Kiitän myös henkilökuntaa sujuvasta yhteistyöstä. Kiitos myös opinnäytetyön ohjaajalle Seppo Pampuselle.

Sisällys

1 JOHDANTO	6
2 OPPIVELVOLLISUUS	7
3 KOULUIKÄISEN KASVU JA KEHITYS	7
3.1 Ala-koululainen	7
3.2 Ylä-koululainen	8
4 KOULUPOISSAOLOT	8
4.1 Koulupudokkuus.....	9
4.2 Koulupoissaoloihin puuttuminen ja niiden ehkäisy.....	10
4.3 Poissaolojen vaikutukset.....	11
4.4 Koulupoissaolojen yhteiskunnalliset vaikutukset	11
4.5 Poissaolon portaat- menetelmä.....	12
5 KARTOITUKSEN SUORITTAMINEN	14
5.1 Kartoituksen tarkoitus ja tavoitteet	14
5.2 Kartoituksen toteuttaminen.....	15
5.3 Meri-Porin yhtenäiskoulu.....	15
5.4 Kartoituksessa käytetyt aineistohankintamenetelmät.....	16
6 KARTOITUKSEN TULOKSET	17
6.1 Kysely	17
6.1.1 Kysymykset poissaoloista	17
6.1.2 Kysymykset Poissaolon portaat- menetelmästä.....	18
6.1.3 Miten henkilökunta voisi tehdä?	19
6.1.4 Muuta kommentoitavaa	20
6.2 Haastattelu	21
6.2.1 Poissaolojen syyt ja seuraukset.....	21
6.2.2 Poissaolon portaat- menetelmän tietoisuus	21
6.2.3 Poissaolon portaat- menetelmän käyttäminen	22
6.2.4 Suurin ongelma poissaolojen ehkäisyssä	22
6.2.5 Mikä edesauttaisi ongelman ratkaisua	23
6.3 Tutkimuksen pohdinta.....	23
POHDINTA	24
LÄHTEET	26
LIITE 1 GOOGLE FORMS KYSELY	28
LIITE 2 HAASTATTELUPOHJA	29

1 JOHDANTO

Opinnäytetyö käsittelee koulupoissaoloja ja poissaolon portaat- työkalua. Opinnäytetyön tavoitteena on saada lisätietoa koulupoissaoloista, mihin kaikkien se on yhteydessä ja mitä vaikutuksia niillä voi olla. Koulupoissaoloista on tehty aikaisemmin opinnäytetöitä, mutta niissä on käsitelty asiaa eri näkökulmasta tai ne ovat painottuneet eri osa-alueille.

Tämä opinnäytetyö sisältää myös tutkimuksen, jossa kartoitetaan poissaoloja ja poissaolon portaat- työkalun käytännön toimimista Meri-Porin yhtenäiskoulussa. Tavoitteena on saada Meri-Porin yhtenäiskoululle tutkimustuloksia, joita he voisivat hyödyntää koulupoissaolojen ehkäisemiseksi.

Valitsin tämän aiheen, koska harjoitteluni aikana huomasin koulupoissaolojen olevan suuri ongelma nykyaikana ja myös useat lehtiartikkelit ovat niitä käsitelleet. Koen koulutuksen ja koulun olevan tärkeimpiä osa-alueita lapsen kasvua ja kehitystä ajatellen.

Viitekehyksenä toimii koulupoissaolot ja henkilökunnan näkökulma koulupoissaoloista. Tutkimuksen aineistona toimii Meri-Porin yhtenäiskoululle teettämäni kysely sekä henkilöhaastattelut. Kysely oli luotu koko henkilökunnalle ja haastattelin kahta henkilökuntaan kuuluvaa henkilöä. Tutkimus koskee vain Meri-Porin yhtenäiskoulua.

2 OPPIVELVOLLISUUS

Suomessa on oppivelvollisuuslaki. Oppivelvollisuuden tavoitteena on turvata ja kaikille elämässä ja yhteiskunnassa perusosaaminen ja sivistys. Oppivelvollisuus myös takaa kaikille lapsille ja nuorille tasavertaisen mahdollisuuden koulutukseen ja tulevaisuuteen. Oppivelvollisuus on laki, jonka puitteissa jokaisen alle 18-vuotiaan on käytävät koulua. Oppivelvollisuus siis päättyy, kun täyttää 18 vuotta. Oppivelvollisuus myös tarkoittaa, että oppilaan on suoritettava opetussuunnitelman mukaiset opinnot. Oppilaan on myös noudatettava koulun sääntöjä ja käyttäydyttävä niiden mukaisesti. Oppivelvollisuuden laistaminen voi johtaa seuraamuksiin, kuten sakkoihin tai muihin oikeudellisiin seuraamuksiin. (Finlex, 1214/2020. kohta "Oppivelvollisuuden tavoitteet" ja "Oppivelvollisuuden alkaminen ja päättyminen")

Oppivelvollisuuslaki kuitenkin on hyödyllinen opiskelijalle, sillä koulunkäynti ja kaikki siihen liittyvät kulut ja tarvikkeet ovat ilmaisia. Monet luulevat, että oppivelvollisuus ja koulupakko ovat täysin sama asia mutta näin ei kuitenkaan ole. Opiskelijan on mahdollista esimerkiksi suorittaa koulunkäynti täysin kokonaan kotona, kunhan suorittaa oppivelvollisuuden sisällön. (Finlex, 1214/2020. kohta, "Maksuttomuuden laajuus")

3 KOULUIKÄISEN KASVU JA KEHITYS

3.1 Ala-koululainen

Ala-koululaisena lapsen omatoimisuus, kyvykkyys ja joustavuus kasvavat. Tässä vaiheessa elämää lapsi oppii pärjäämään normaaleissa arjen toiminnoissa ja on myös jossain määrin kykenevä huolehtimaan omista asioista, eikä tarvitse aikuista jokaisessa tilanteessa vierelleen. Tässä tilanteessa puhutaan siis tilanteista kuten vaatteiden pukeminen. (Terveyskirjasto, 2021, kohta "Ala-koululainen (6-12 vuotta))

Tässä vaiheessa lapsen elämää on kuitenkin lapsen huoltajien vielä huolehdittava lapsen koulun käymisestä, kun lapsi ei vielä näin nuorena voi päättää tällaisista asioista. Tässä iässä lapsen tehtävänä on kehittää omaa motorista kypsyttää, keskittymiskykyä, tunne-elämän taitoja, kykyä seurata ohjeistusta ja sosiaalisia taitoja koulussa. (Terveyskirjasto, 2021, kohta ”Ala-koululainen (6-12 vuotta))

Ala-koululaisena alkaa myös esimurrosikä, joka tuo mukanaan fyysisiä ja psyykkisiä muutoksia. Tässä tilanteessa voi ilmetä jo tunteiden ailahtelua ja kömpelyyttä. (Terveyskirjasto, 2021, kohta ”Ala-koululainen (6 -12 vuotta))

3.2 Ylä-koululainen

Yläkoululainen on siirtynyt lapsuudesta nuoruuteen, kun varhaisnuoruus keskittyy yleensä 12-14 ikävuosiin. Tässä vaiheessa nuoren kehon muutoksen tulvat suuremmin esiin ja tässä vaiheessa lapsi irtautuu enemmän vanhemmis- taan ja on enemmän yksilö. (Terveyskirjasto, 2021, kohta ”Nuori 12-18 vuotta))

Nuoruudessa myös vastuu koulunkäymisestä siirtyy nuorelle itselleen. Ongelmana tässä on, kun vanhemmista irtautuminen saattaa näkyä riitaisuutena, vetäytymisenä tai uhmana. Nämä ovat tilanteita, jotka voivat olla syynä kou- lussa käymättömyyteen. (Terveyskirjasto, 2021, kohta ”Nuori 12-18 vuotta))

4 KOULUPOISSAOLOT

Koulupoissaolot ovat osa koulun henkilökunnan arkea. Henkilökunnan on seu- ratavat jatkuvasti koulupoissaolojen määriä ja raportoida niistä eteenpäin

tilanteen ratkaisemiseksi. Koulun resursseja joudutaan siis jatkuvasti käyttämään siihen, että pyritään kitkemään koulupoissaolot mahdollisimman hyvin pois ja se saattaa olla haastavaa ja aikaa vievää. Suuri määrä koulupoissaoloja vaikuttaa myös siihen, että opettajat joutuvat toimimaan oppilaan opittujen asioiden tahtiin ja voi joutua suunnittelemaan opetusta niiden pohjalta. (Folkhälsan, 2014, s.17)

Koulupoissaolojen avuksi on kehitetty ja yritetään kehittää erilaisia menetelmiä poissaolojen vähentämiseksi ja tehokkaammiksi resurssien suhteen. Myös ennaltaehkäisevät toimenpiteet ovat hyödyllisiä. (Folkhälsan, 2014, s.27)

Oppilaiden ja perheiden tukeminen ja yhteydenpito on erittäin tärkeää poissaolojen hallinnan kannalta. Koululla on myös eri alojen ammattilaisia, jotka ovat apuna koulun arjessa ja auttavat oppilaita henkilökohtaisissa ongelmissa ja koulussa ilmenneissä ongelmissa. Tällaisia ammattilaisia ovat mm. kuraattorit, psykologit ja terveydenhoitajat. (Folkhälsan, 2014, s.37)

Koululla voi olla myös mahdollisia houkuttimia, jotka mahdollisesti voivat parantaa koulunkäyntiä ja vähentää poissaolojen määrää. Mutta ennen kaikkea tärkein väline koulupoissaolojen ehkäisyyn on yhteistyö ja kommunikointi. Tärkeää on, että koulut ja perheet tekevät yhteistyötä. Nykypäivänä yhteydenotto on helpompaa esimerkiksi Wilman kautta, joka on koulujen apuvälineenä yhteydenpidossa perheiden kanssa. Koulut kuitenkin yleensä järjestää vanhempainiltoja, jossa perheet pääsevät tapaamaan kouluhenkilökuntaa kasvotusten. (Folkhälsan, 2014, s.91)

4.1 Koulupudokkuus

Koulupudokkuus tarkoittaa peruskoulun opiskelijoita, jotka ovat lopettaneet koulunkäynnin ennen kuin oppivelvollisuus on suoritettu (oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet) tai eivät ole saaneet peruskoulua käytyä

oppivelvollisuuden aikana (ilman peruskoulun päättötodistusta eronneet). (Tilastokeskus, 2023, kohta "Koulupudokas"))

Oppivelvollisuutensa kokonaan laiminlyöneet oppilaat luokitellaan sellaiset oppilaat, jotka eivät oppivelvollisuusikäisenä osallistuneet lukuvuoden aikana ja lukuvuodesta 2010/2011 lähtien kevätlukukautena perusopetukseen. Tällaisia oppilaita voi ilmetä jokaisella luokka-asteella. (Tilastokeskus, 2023, kohta "Koulupudokas"))

Ilman peruskoulun päättötodistusta eronneet eivät suorittaneet oppivelvollisuuttaan peruskoulun koko oppimäärää oppivelvollisuusiän aikana. (Tilastokeskus, 2023, kohta "Koulupudokas"))

4.2 Koulupoissaoloihin puuttuminen ja niiden ehkäisy

Johanna Sergejeff käsittelee Yhteisellä koulutiellä käsikirjassa poissaoloja. Tässä käsikirjassa tulee ensiksi poissaolojen seuranta. Siitä mainitaan, että tarvitsee olla poissaolojen suunnitelmallista seurantaa niin, että niistä kerrytettyä tietoa voidaan käyttää poissaolojen ehkäisemiseen ja pystytään reagoimaan varhaisessa vaiheessa poissaoloihin. (Johanna, Sergejeff. 2023, s.38)

Toisena tärkeänä mainitaan poissaoloihin suunnitelmallinen puuttuminen, joka edellyttää työnjakoa ja vastuuta. Vastuuseen liittyy myös yhteistyö huoltajan tai laillisen edustajan kanssa. Tällöin myös toisen osapuolen on otettava vastuuta tilanteesta. (Johanna, Sergejeff. 2023, s.38)

Johanna avaa myös poissaolojen ehkäisemisen, seurannan ja poissaolojen puuttumisen toimintatavoista ja niiden suunnittelu täytyisi koordinoita koulukohtaisesti yhdessä opiskeluhooltoryhmässä. Toinen kohta myös, miten yhteistyö sujuu opiskeluhoitopalveluiden ammattilaisen kanssa poissaolon ehkäisemisessä. Yhteistyöllä pyritään siihen, että osataan ohjata oikealle ammattilaiselle aina tarvittaessa ja on yhdessä päätetty raami, jonka pohjalta osataan

ohjata oikeaan suuntaan ja pyritään käynnistämään poissaolojen ehkäisyprosessi käyntiin. (Johanna, Sergejeff. 2023, s.39)

4.3 Poissaolojen vaikutukset

Koulupoissaoloilla on lähtökohtaisesti aina huono vaikutus koulunkäyntiin ja koulun etenemiseen. Koulupoissaoloilla voi olla myös vaikuttava tekijä oppilaan yksilölliseen kehitykseen. Oppilaan ollessa pois koulusta, saattaa häneltä jäädä saamatta tärkeää opetusta ja tämä vaikuttaa oppimistuloksiin. (Euroopan komissio, 2014. s.6)

Koulupoissaolot vaikuttavat muihinkin asioihin kuin itse koulumenestykseen. Poissaoloista johtuen, opiskelijalta jää väliin ihmiskontaktit, joita koulussa tulisi. Joissain tapauksissa koulupoissaolot voivat myös vaikuttaa negatiivisesti oppilaan fyysiseen kuntoon. Tämä saattaa vaikuttaa oppilaan sosiaaliseen kehitykseen, kun he eivät ole läsnä kouluyhteisöissä ja ovat osallistumatta koulun eri tapahtumiin. Poissaolot vaikuttavat myös motivaatioon ja arkirytmien ylläpitämiseen, jotka voivat olla todella oleellisia asioita opiskelijan elämässä. Poissaolot voivat aiheuttavat oppilaalle myös stressiä, masentuneisuutta ja ahdistusta. Nämä voivat olla asioita, jotka horjuttavat mielenterveyttä ja voi johtaa pahimmillaan pitkäaikaisiin mielenterveyden haasteisiin. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää pyrkiä ehkäisemään koulupoissaoloa ja pyrkiä tarjoamaan mahdollisimman kattavaa apua niille, jotka sitä eniten tarvitsevat. . (Euroopan komissio, 2014. s.6)

4.4 Koulupoissaolojen yhteiskunnalliset vaikutukset

Koulupoissaoloilla on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia. Pitkäaikaisilla koulupoissaoloilla on vaikutuksia oppimisvaikeuksiin, jotka voivat johtaa koulupudokkuuteen. Koulupudokkuus voi taas johtaa yksilöllisiin vaikeuksiin

tulevaisuudessa työllistymismahdollisuuksiin ja tämä voi johtaa taloudelliseen hyvinvointiin pitkällä aikavälillä. (Johanna, Sergejeff. 2023, s.17)

Yhteiskunnallisella tasolla nämä asiat voivat vaikuttaa kustannuksia tulevaisuudessa rikollisuuteen liittyen tai sosiaalipalveluiden osalta. Työttömyys ja taloudelliset haasteet ovat usein myös yhteydessä rikollisuuteen ja päihteisiin. Koulupoissaoloilla voi olla siis todella laajat yksilölliset kuin yhteiskunnalliset vaikutukset laajalla mittakaavalla. (Johanna, Sergejeff. 2023, s.17)

4.5 Poissaolon portaat- menetelmä

Poissaolon portaat- menetelmässä on jokaiseen tilanteeseen apu ja siinä lähdetään liikkeelle jo ennaltaehkäisemisestä.

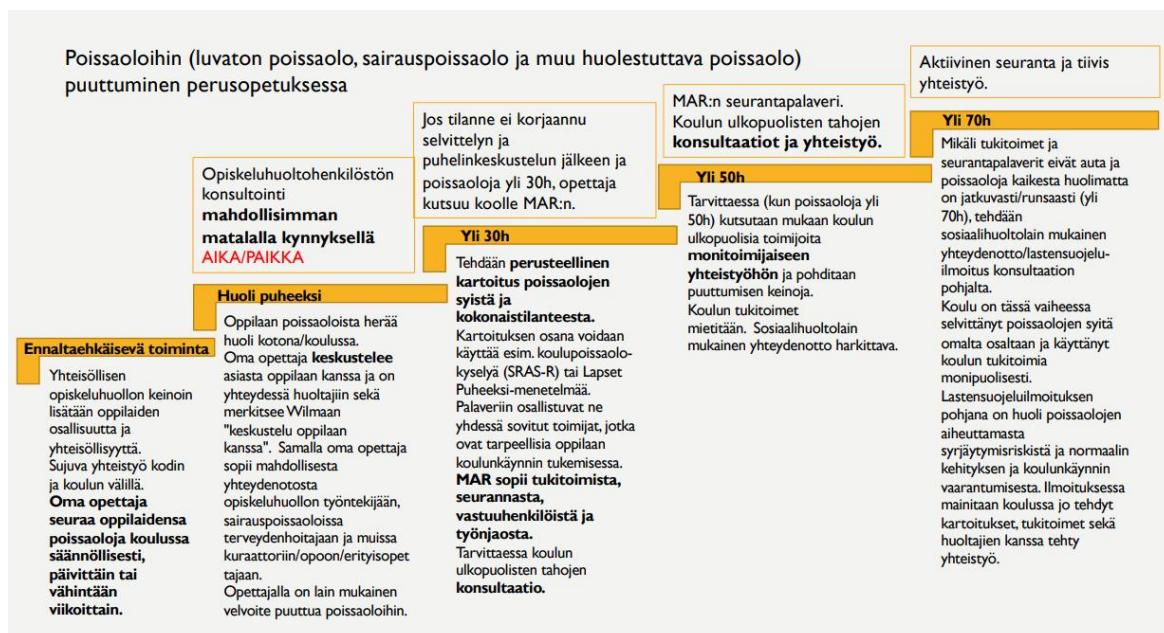
Ennaltaehkäisevää toimintaa, ovat yhteisöllisen opiskeluhuollon keinot lisätä oppilaiden osallisuutta ja yhteisöllisyyttä, jotka ovat hyvä keino ennaltaehkäistä poissaoloja. Myös sujuva yhteistyö koulun ja kodin välillä ovat tärkeä osa poissaolojen ehkäisyä. Koulussa jokaisella oppilaalla on oma luokanvalvoja, jonka tehtävänä on seurata oppilaidensa poissaoloja säännöllisesti. (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

On tilanteita, joissa oppilaasta herää huoli poissaolojen vuoksi. Tällaiset tilanteet ovat hyvinkin yksilökohtaisia, koska jonkun oppilaan yksikin myöhästyminen voi olla poikkeavaa ja tästä voi ilmetä huoli. Huoli voi ilmetä myös kotona, josta voidaan olla yhteydessä koululle. Huolen herätessä on opettajan hyvä keskustella asiasta oppilaan kanssa ja olla myös asiasta yhteyksissä oppilaan vanhempien kanssa. Tässä vaiheessa opettaja voi myös kirjoittaa asiasta Wilmaan (tietojärjestelmä, jota käytetään koulu sisäisen ja kodin väliseen viestintään). Tarvittaessa opettaja voi ottaa yhteyttä oppilashuollon työntekijään, kuten kuraattoriin tai terveydenhoitajaan. Opettajalla on lain mukainen velvoite puuttua poissaoloihin. (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

Jos poissaolojen määrä poissaolojen määrä nousee yli 30 tuntiin, on aika tarttua tarkemmin asiaan. Tällöin tehdään perusteellinen kartoitus poissaolojen syistä. Tähän apuna voidaan käyttää koulupoissaolokyselyä (SRAS-R). Jos tilanne jatkuu samana keskustelujen ja kyselyn teon jälkeen, on opettajan kutsuttava oppilas ja hänen huoltajansa palaveriin selvittämään tilannetta. Tällöin voidaan tehdä arviota mitä oppilas tarvitsee tueksi koulunkäyntiä varten. Usein tilanteessa on myös mukana joku oppilashuollon työntekijöistä. (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

Tilanteessa, jossa oppilaan poissaolot nousevat yli 50 tuntiin, on ruvettava harkitsemaan yhteydenotto sosiaalihuoltolain mukaisesti koulun ulkopuolisiin toimijoihin. Moniammatillisessa yhteistyössä mietitään vaihtoehtoja, miten puututaan jatkossa poissaoloihin. Samalla sovitaan, miten tilanteen etenemistä seurataan ja kuka vastaa mistäkin osa-alueesta. Tässä myös sovitaan jo seurantalaveri ja myös vastuuhenkilö oppilaan asioille. Tilanteessa mietitään oppilaalle sopivat tukitoimet ja hyödynnetään myös koulun ulkopuolisten tahojen konsultaatiota ja yhteistyötä. (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

Yli 70 tunnin poissaoloissa, kun seurantalaveri ja sovitut tukitoimet eivät ole auttaneet on tehtävä sosiaalihuoltolain mukainen yhteydenotto. Yhteydenotossa voit konsultoida ja mahdollisesti harkita lastensuojeluilmoituksen tekemistä. Lastensuojeluilmoitus tehdään, kun huoli nousee poissaolojen aiheuttamasta syrjäytymisriskistä, normaalin koulunkäynnin vaarantumisesta ja normaalin kehityksen hidastumisesta. Tilanteessa ollaan selvitetty poissaolon syitä ja tarjottu myös monipuolisesti koulun tukitoimia tilanteen pysäyttämiseksi. (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

Kuva 1. Poissaolon portaat- malli (Merja, Koivisto. 2021, s.49)

5 KARTOITUKSEN SUORITTAMINEN

5.1 Kartoituksen tarkoitus ja tavoitteet

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten voitaisiin opettajien ja koulun muun henkilökunnan toiminnalla vähennettyä koulupoissaoloja. Meri-Porin yhtenäiskoululla on suuri haaste poissaolojen suhteen ja niitä olisi hyvä saada ennaltaehkäistyä. Poissaolon portaat- menetelmä on itsessään hyvä ja lähdin selvittämään mitä mahdollista parannettavaa tai miten sitä pystyisi soveltamaan Meri- Porin yhtenäiskoulun kannalta parhaiten.

Tavoitteena kartoituksen suorittamisessa on saada Meri-Porin yhtenäiskoululle selkeä ja yhtenäinen käsitys siitä, miten poissaoloja lähdetään ehkäisemään kulkien saamaa reittiä jokaisen oppilaan kohdalla.

5.2 Kartoituksen toteuttaminen

Tukimusta lähdin toteuttamaan Meri-Porin yhtenäiskoulun henkilökunnalle suunnattuun kyselyyn poissaoloja ja poissaolon portaat- menetelmää koskien. Kyselyyn tulleiden vastauksien pohjalta haastattelin kahta koulun henkilökuntaan kuuluvaa, josta sainkin vahvemman käsityksen siitä mitkä ovat mahdollisia ongelmakohtia ja miten voitaisiin edesauttaa henkilökunnan poissaolojen ehkäisyä.

Meri-Porin yhtenäiskoulun henkilökuntaan kuuluu 57 henkilöä. Kartoitusta kyselyyn vastasi todella pieni prosentti koulun henkilökunnasta (3.5%), joten niiden vastauksien pohjalta oli todella vaikeaa saada kokonaisvaltaista kuvaa tilanteesta. Kysely suoritettiin 2.5.-16.5.2023. Kun haastattelin kahta koulun henkilökuntaan kuuluvaa, sain siitä vahvistuksen vastauksiin, kun samat ongelmat tulivat ilmi niin kysymyksiä vastauksissa kuin haastattelussakin. Haastattelut suoritettiin 1.6.2023.

5.3 Meri-Porin yhtenäiskoulu

Meri-Porin yhtenäiskoulu on 500 oppilaan koulu Porin Pihalavassa, lähellä Yyterin hiekkarantaa. Meri-Porin yhtenäiskoulussa on päiväkotia, ala- ja ylä-aste. Koulu keskittyy arjessa oppilaiden huolenpitoon, turvallisuuteen ja kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. (Peda.net, 2023)

Koulun henkilökunta koostuu pääosin aineopettajista ja luokanopettajista. Koulussa henkilökuntaan kuuluu myös koulunkäyntiöhdjääjat, sairaanhoitaja, koulunuorisotyöntekijä, koulusihteeri oppilaanohjääja, Ice hearts-kasvatushjääja, kouluisäntä, vararehtori ja Rehtori. Lisäksi oppilashuollosta vastaa koulukuraattori, terveydenhoitaja, koulupsykologi ja perhetyöntekijä. (Peda.net, 2023)

5.4 Kartoituksessa käytetyt aineistohankintamenetelmät

Suoritin kyselyn Google Forms- kyselynä. Kävin Meri-Porin yhtenäiskoululla henkilökunnan yhteisessä viikkopalaverissa kertomassa kyselystä ja opinnäytetyöstä, jonka aion tehdä. Kysely oli ainoastaan koulun henkilökunnan vastattavana ja kysely oli mahdollista avata vain QR-koodilla tai kyselyyn suunnatulla nettilinkillä. Tämä kysely jaettiin ainoastaan koulun henkilökunnalle, joten vastaukset ovat tulleet ainoastaan heiltä. Kysely on siis tehty niin, että siihen pystyy vastaamaan vain asianomaiset henkilöt. Kyselyssä ei ollut minkäänlaista kirjautumis- tai tunnistautumista, joten saatiin kysely tehtyä anonyymisti. Kaikki siis voivat vastata kyselyyn ilman, että henkilöllisyys paljastuu.

Haastattelun tein kyselyn haastatteluiden pohjalta ja olin valinnut kaksi koulun henkilökuntaan kuuluvaa, jotka työskentelevät koulun poissaolojen kanssa arjessa jatkuvasti. Molemmat haastateltavat olivat nähneet kyselyn, jonka perusteella haastattelun tein. Haastattelun äänitin kokonaan, jonka litteroin jälkepäin. Äänitteet poistin litteroinnin jälkeen.

Molemmat haastateltavat halusivat pysyä anonyymina opinnäytetyön osalta ja tämän vuoksi jätin heidän nimensä ja ammattinimikkeet mainitsematta opinnäytetyössäni. Tällä tavoin pysyy heidän yksityisyytensä turvassa. Salaan myös yksityisyyden kaikilta opinnäytetyön tutkielmaan osallistujilta, pitämällä kaiken tutkimusmateriaalin itselläni ja myös poistamalla ne opinnäytetyön valmistuttua.

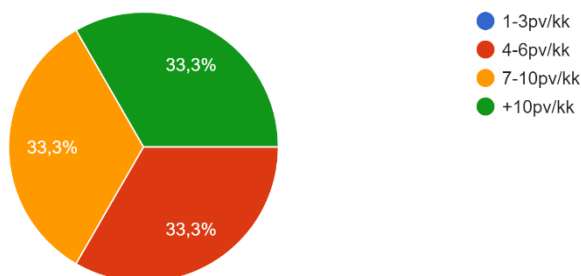
6 KARTOITUKSEN TULOKSET

6.1 Kysely

6.1.1 Kysymykset poissaoloista

Kyselyyn ei tullut kauhean suurta määrää vastauksia koulun henkilökunnan määrään verrattuna, joten kaaviot ovat vain suuntaa antavia. Kyselyn vastaukset kuitenkin antoivat hyvän pohjan haastattelua varten ja haastattelu täydentää hyvin kaavioista ilmenneitä vastauksia.

Jos opiskelijalla ilmenee luvattomia poissaoloja, kuinka paljon niitä on keskimäärin kuukauden aikana?
3 vastausta

Kuva 2. Poissaolojen määrä

Kyselyyn vastanneiden oppilaat ovat keskimäärin noin 7 päivää pois koulusta kuukauden aikana ja tämä itsessään on jo huolestuttavaa. Otanta kyseiseen vastaukseen oli kuitenkin todella pieni ja kysele oli ainoastaan luvattomista poissaoloista. Tällöin siis poissuljetaan esimerkiksi sairaspöissaolot, jotka ovat arkea lähes jokaisen oppilaan arjessa.

Toinen kysymys liittyen poissaoloihin oli mikä on yleisin syy poissaoloille. Vastauksissa ilmeni sairaspöissaolot päällimmäisenä, joka onkin odotettavaa. Sairaspöissaolojen yhteydessä kuitenkin ilmeni useammassa vastauksessa ongelma, jossa vanhemmat ilmoittavat kaikki poissaolot sairaspöissaoloilla,

vaikka tilanne ei näin olisikaan. Ongelmaa tuottaa siis myös oppilaiden vanhempien niin sanotut väärät merkinnät.

Toiseksi yleisin syy vastauksissa poissaolojen syyksi ilmeni ahdistuneisuus ja mielenterveysongelmat, jotka ilmeni myös useassa vastauksessa. Nuorilla, jotka sairastavat masennusta, samanaikaiset ahdistuneisuushäiriöt ovat yleisiä (30-40%). (THL, 2022) Ahdistuneisuus on siis todella yleistä ja tuottaa ongelmia koulukäyntiin. Tämä voi johtaa suuriin määriin poissaoloja.

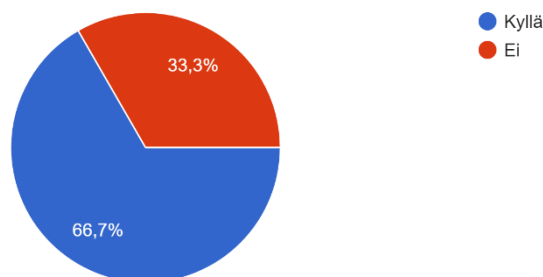
Ohimenevä ahdistus on tavallista nuorilla. Ahdistuneisuus luokitellaan ahdistuneisuushäiriöksi vasta, kun se aiheuttaa selvää haittaa tai kärsimystä nuoren toimintaan. Ahdistuneisuus voi ilmetä monenlaisena eri häiriönä. Häiriötä, jotka voivat haitata koulunkäyntiä ovat mm. sosiaalisten tilanteiden pelko, julkisten paikkojen pelko, paniikkihäiriö, määräkohteisena pelkona, yleistynyt ahdistuneisuushäiriö, pakko-oireinen häiriö tai traumaperäinen stressihäiriö. (THL, 2022)

6.1.2 Kysymykset Poissaolon portaati- menetelmästä

Aloitin kyselyn kysymällä, onko itse menetelmä entuudestaan tuttu ja suurin osa vastanneista kyllä tiesi mistä on kyse. Mutta kuitenkin vastanneista osa ei tuntenut kyseistä menetelmää.

Onko poissaolon portaati- menetelmä sinulle tuttu?

6 vastausta

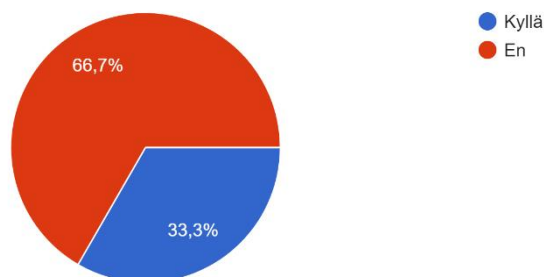

Kuva 3. Tietoisuus Poissaolon portaati- menetelmästä

Kysyttäessä, onko menetelmää käytetty, prosentit kuitenkin kääntyivät toiseen suuntaan ja suurin osa vastanneista ei ollut käyttänyt menetelmää.

Oletko käyttänyt menetelmää työssäsi?

6 vastausta

Kuva 4. Menetelmän käyttö

Kysyin henkilökunnalta menetelmän heikkouksista ja mikä on suurin ongelma tämän käytössä. Ongelmaksi nousi menetelmän kankeus ja hieman epätietoisuus siitä, miten menetelmää käytetään. Mielestäni yksi vastaus ”Konkretia puuttuu” avaa varmasti hyvin ongelman ydintä. Vastauksien perusteella siis henkilökunta tietää miten periaatteessa pitäisi toimia, mutta tietoisuus siitä miten konkreettisesti tilanne etenee ja miten toimia eri tilanteissa puuttuu.

Yksi painava kommentti oli myös, että menetelmä ei ole muodostunut osaksi koulutyötä. Menetelmälle siis tarvitsisi saada enemmän näkyvyyttä koulun sisällä ja ottaa yhdessä selvää henkilökunnan kesken, miten menetelmää kouluisi käyttää ja tuoda enemmän esille sitä arkiseen käyttöön. Tällöin voitaisiin saada vakaa pohja poissaolojen ehkäisyyn.

6.1.3 Miten henkilökunta voisi tehdä?

Kysyin kyselyssä, miten henkilökunta voisi kehittää toimintaansa, että saataisiin koulupoissaoloja ehkäistyä paremmin. Isoimpana esille tullut asia oli resurssien puute. Resurssien puute on suuri ongelma monellakin toimialalla ja tämä tuottaa ongelmia työn laadun suhteen monissa eri toimintaympäristöissä.

Tämä hankaloittaa koulun henkilökunnan puuttumista mm. poissaoloihin, joka on ongelma tällä hetkellä koko yhteiskunnassa.

Tässä kysymyksessä nousi myös esille selkeät toimintamallit ja yhteiset säännöt ja puuttuminen henkilökunnan kesken. Poissaolon portaati-malli on hyvä pohja juuri selkeälle toimintamallille, mutta tämän pohjalta pitäisi vain henkilökunnan kesken luoda juuri heidän tilanteessa sovellettu malli. Tämän pohjalta saataisiin myös yhteiset säännöt poissaoloihin liittyen ja niihin puuttumiseen. Tällöin myös henkilökunnalla olisi varmempi tunne saada ehkäistyä poissaoloja, kun on selkeä malli, jonka pohjalta puuttua poissaoloihin.

6.1.4 Muuta kommentoitavaa

Kyselyn viimeisin kysymys oli vain muuta kommentoitavaa asiaan liittyen. Tähän kysymykseen vastattiin, että koulupoissaolot ovat monisyinen ongelma, johon on vaikea kenenkään saada juurikaan oikeaa ratkaisua. Mainittiin myös, että opettajien keinot ovat todella vähäiset, kun ei pääse edes tapaamaan oppilasta, jolla on koulupoissaolojen kanssa ongelmia. Myös oppilaan kohtaamisesta myös muissa merkeissä, kun poissaoloihin liittyen pidettiin erittäin tärkeänä ja voisi olla myös edesauttava asia poissaolojen ehkäisyyn. Koulun henkilökunnalla on vain pieni aika kohdata oppilaita ohimennen työpäivän aikana ja tämä tuottaa ongelmia kohtaamisten kanssa. Tässä tulee taas tilanne, johon resurssit vaikuttavat ja tähän kyseiseen ongelmaan ei ole ratkaisua monestakin eri syystä.

Tässä kysymyksessä nousi myös ilmi asia, että ongelmat leviävät kokonaan aika keväisin arvioita tehtäessä. Oppilaista pitäisi tehdä arviot, mutta poissaolleilla oppilailla ei ole tarpeeksi näyttöjä arvion saamiseksi. Meri-Porin yhteinäiskoululla oli päättöarviointi koulutus, jossa AVI (Aluehallintovirasto) oli neuvonantaja aiheettomia poissaoloja voi korvata vain kirjallisilla tehtävillä. Tämä tuottaa monen oppilaan kohdalla suurta harmia, varsinkin kun aika alkaa loppumaan ennen kuin kesäloma alkaa.

6.2 Haastattelu

6.2.1 Poissaolojen syyt ja seuraukset

”Yksikin koulupoissaolopäivä viikossa jättää jo suuren oppimisvajeen. Kun kertyy enemmän poissaoloja, miten opettaja kykenee edes arvioimaan oppilaan suoriutumista, kun ei ole tarpeeksi näyttöjä suorituksista. Varsinkaan, kun pelkän koe tuloksen perusteella ei voi arvioida oppilaan suoriutumista. Suurimpia poissaolojen syitä ovat motivaation puute ja mielenterveyshaasteet.” (Haastateltava 1., 2023)

”On paljon puolen päivän poissaoloja. Kuten oppilaat, jotka ovat aina aamutunneilta poissa. Kuitenkin on parempi, että tulee kouluun edes loppupäiväksi kuin on koko päivän pois. Luvattomia poissaoloja yleensä kertyy samoille oppilaille enemmän kuin yksi. Suurimpia syitä poissaoloille on ahdistus, mielenterveyshaasteet ja motivaation puute. Väsymys on myös suuri syy, kun nuoret valvovat öisin ja vanhemmat eivät valvo, että nukkuuko nuori.” (Haastateltava 2., 2023)

6.2.2 Poissaolon portaat- menetelmän tietoisuus

”En muista, että menetelmää olisi käyty läpi palaverissa tai henkilökunnan kokouksessa. Parissa oppilashuollon toimijoiden välisessä keskustelussa on sivuttu menetelmää ja mietitty kuinka käyttökelpoinen menetelmä on. Sellaiset opettajat, jonka eteen on tullut oppilaita, jolla on paljon poissaoloja. On opettajan pakko ottaa selvää menetelmästä. Nämä ovat niitä opettajia, jotka tietävät menetelmän. Jos kyselyyn vastanneista 60% ei ole käyttänyt menetelmään, on hyvä asia. ” (Haastateltava 1., 2023)

”Ei olla ainakaan tätä kyseistä menetelmää käyty läpi kokonaisuutena. Toinen näkökulma, jos 60% ei ole käyttänyt menetelmää, niin onko syynä ettei ole tietoa menetelmästä.” (Haastateltava 2., 2023)

6.2.3 Poissaolon portaat- menetelmän käyttäminen

”Joskus havahdutaan vasta liian myöhään, kun poissaoloja on kertynyt jo enemmän ja tämä viittaa siihen, ettei porras mallia olla käytetty. Luulen, että tässä mallissa on tällä hetkellä haasteena se, ettei se ole yhtenäinen toimintatapa. Menetelmä on käytössä, mutta sitä ei käytetä johdonmukaisesti.” (Haastateltava 1., 2023)

”Tärkeää on se, että henkilökunta olisi yhteydessä vanhempiin, kun on selvittämättömiä ja terveydellisiä poissaoloja. Olisi tosi tärkeää, että henkilökunta olisi tarpeeksi ajoissa kotiin yhteydessä. Ettei tilannetta huomata vasta, kun poissaoloja on kertynyt jo enemmän. Henkilökunnan olisi tarpeellista perehtyä menetelmään ja saada tietoisuus siitä mitä kohta kohdalta tehdään.” (Haastateltava 2., 2023)

6.2.4 Suurin ongelma poissaolojen ehkäisyssä

”Opettajan yhteyden pito ja huolen ilmoituksen ilmoittaminen saattaa kestää tosi pitkän aikaa tai uupua kokonaan. Tämän vuoksi olisi hyvä saada kaikille selkeä ohjeistus millaisilla väliajoilla pitäisi olla yhteydessä kotiin. Koulupoissaolot lähtevät lapsen kotoa, että millaiseen kulttuuriin hän kasvaa. Mutta sekin on vain yksi osa poissaolojen syitä.” (Haastateltava 1., 2023)

”Joskus saattaa olla 8 luokkalainen, josta selviää, että ala-asteesta lähtien on ollut poissaoloja. Tässä rupeaa miettimään, kuinka paljon asioita on tehty poissaolojen eteen tällä aikaa. Ja kuinka haastavaa kyseisessä tilanteessa on kertoa nuorelle, että hänen tarvitsee tulla kouluun, jos poissaoloja on kertynyt jo useamman vuoden.” (Haastateltava 2., 2023)

6.2.5 Mikä edesauttaisi ongelman ratkaisua

”Jos olisi mahdollista niin moniammatillisuutta painottaisin koulussa. Opettajat painivat liikaa yksin ongelmien kanssa. Vaikka muun alan ammattilaisia on niin vielä enemmän pystyisi hyödyntämään.” (Haastateltava 1., 2023)

”Menetelmän käyttö voitaisiin käydä läpi henkilökunnan palaverissa. Mallissa on olemassa selkeät ohjeet, miten toimitaan missäkin tilanteessa. On tärkeää sopia tilanteen vaatiessa seuranta poissaoloihin liittyen. Myös osa nuorista tarvitsee sitä, että ei ole vain yhden kerran tapaaminen vaan se on systemaattista seurantaa.” (Haastateltava 2., 2023)

”Pitää saada henkilökunnan kesken yhteiset säännöt menetelmää miettien ja siitä tarvitsee tehdä niin selkeä, että se madaltaa kynnystä käyttää menetelmää ja se oikeasti tuntuu apuvälineeltä eikä työvälineeltä.” (Haastateltava 2., 2023)

6.3 Tutkimuksen pohdinta

Tutkimuksen tulokset kertoivat mielestäni siitä, että ongelmaa tuottaa arjen kiireinen toiminta koulumaailmassa. Resurssien puute ovat suuri vaikuttava tekijä poissaoloihin. Tämä johtaa siihen, ettei saada yhteistä suuntaa rakennettua koulupoissaolojen kohdalla. Ongelmaan ei suoranaista ratkaisua ole, mutta on asioita, jotka tekemällä voisi mahdollisesti edesauttaa ongelmaa.

Poissaolon portaat- menetelmää mielestäni voitaisiin käydä läpi yhdessä henkilökunnan kesken ja yhdessä sopia käytännön toimia, jotta saataisiin menetelmä toimimaan kuten pitää. Menetelmää voitaisiin myös mahdollisesti soveltaa Meri-Porin yhtenäiskoululle parhaaksi katsomalla tavalla ja niin, että siitä saataisiin käytännöllinen. Olisi myös tärkeää saada se toimimaan niin, että se tuntuu apuvälineeltä.

Meri-Porin yhtenäiskoulussa on mielestäni osaava ja laaja henkilökunta, joka varmasti pystyisi ehkäisemään poissaoloja enemmän, kunhan saisi yhteisen suunnitelman, jota kaikki noudattavat.

7 POHDINTA

Mielestäni tutkimus sujui hyvin ja koen saaneeni ainakin osaratkaisun poissaoloihin liittyvään ongelmaan. Onnistuin tekemään oikeanlaisen tutkimuksesta juuri sellaisen, jonka pohjalta pysyitin saamaan etsimäni tulokset. Onnistuin myös rajaamaan aiheen siten, että pystyin kartoittamaan tutkimuksen määrätietoisesti.

Lähteitä, jota käytin opinnäytetyön tekemisessä oli toisinaan vaikea löytää, mutta pystyin kuitenkin saamaan lähteitä kiitettävän määrän ja tätä kautta myös kirjoittamaan aiheesta pystymällä avaamaan aihetta lukijalle. Tutkin myös muita aiheeseen liittyviä opinnäytetöitä, joista otin inspiraatiota omaan kirjoittamiseen.

Jälkeenpäin mietin olisiko kysely pitänyt suorittaa toisella tavalla, jotta olisin saanut enemmän vastaajia ja tätä kautta vastuksia laajemmin koulun henkilökunnalta. Kuitenkin pystyin haastatteluiden kautta saamaan vastauksia kysymyksiin, jotka jäivät hieman vajaiksi kyselystä.

Tutkimusta olisi ollut mielenkiintoista jatkaa tutkimalla myös oppilaiden näkökulmasta, jonka avulla olisi saadaan laajemmasta tulokset tutkimukseen ja mahdollisesti myös enemmän ratkaisuja ongelmaan.

LÄHTEET

Euroopan komissio. (2020). Koulujen toimintastrategia, Kokonaisvaltainen lähestymistapa koulunkäynnin keskeyttämisen vähentämiseksi. Koulutuksen ja kulttuurin pääosasto. Haettu osoitteesta

https://education.ec.europa.eu/sites/default/files/document-library-docs/policy_rec_finnish_final.pdf

Folkhälsan. (2014). Takaisin tulevaisuuteen, Opas koulunkäynnin edistämiseen. Haettu osoitteesta

https://www.folkhalsan.fi/globalassets/unga/professionella/skolfransvaro/fh_koulunk_a4.pdf

Haastateltava 1. (1.6.2023). Henkilökohtainen keskustelu.

Haastateltava 2. (1.6.2023). Henkilökohtainen keskustelu.

Johanna, Sergejeff. (2023). Yhteisellä koulutiellä, Käsikirja peruskoulun oppilaiden läsnäolon tukemiseen ja poissaolojen vähentämiseen. Opetus ja kulttuuriministeriö.

Merja Koivisto. (2021). Hukattu oppilas – Miten tuetaan oppilasta, joka käy epäsäännöllisesti koulussa. Valteri. Haettu 21.9.2023 osoitteesta

https://pesapuu.fi/wp-content/uploads/2021/12/Hukataanko-oppilas_30112021_Koivisto_Final.pdf

Opetushallitus. Haettu 24.3.2023 osoitteesta

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/pidennetty-oppivelvollisuus>

Oppivelvollisuuslaki 1214/2020. Haettu 30.3.2023 osoitteesta

<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2020/20201214>

Peda.net. Oppilaan poissaolo. Haettu 20.9.2023 osoitteesta

<https://peda.net/ulvila/peruskoulut/harjunp%C3%A4%C3%A4n-koulu/opetus/oppilaan-poissaolo>

Peda.net. Pedagogiikkaa netissä. Haettu 1.7.2023 osoitteesta

<https://peda.net/pori/perusopetus/koulujen-kotisivut/yhten%C3%A4iskoulut/meriporinkoulu>

Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. THL. (2022) Nuorten ahdistus ja ahdistuneisuushäiriöt. Haettu 11.10 osoitteesta

<https://thl.fi/fi/web/mielenterveys/mielenterveyshairiot/nuorten-mielenterveyshairiot/nuorten-ahdistus-ja-ahdistuneisuushairiot>

Terveyskirjasto. Kasvu ja kehitys eri-ikäkausina. Haettu 20.9.2023 osoitteesta

<https://www.terveyskirjasto.fi/pla00018#s4>

Tilastokeskus. Koulupudokas. Haettu 21.9.2023 osoitteesta

<https://www.stat.fi/meta/kas/koulupudokas.html>

LIITE 1 GOOGLE FORMS KYSELY

Miten koulu ja henkilökunta voisi kehittää toimintaansa, että saataisiin koulupoissaoloja ehkäistyä paremmin?

Pitkä vastausteksti

Jotain muuta kommentoitavaa?

Pitkä vastausteksti

Jos opiskelijalla ilmenee luvattomia poissaoloja, kuinka paljon niitä on keskimäärin kuukauden aikana?

- 1-3pv/kk
- 4-6pv/kk
- 7-10pv/kk
- +10pv/kk

Mitkä ovat yleisimpiä syitä koulupoissaoloihin?

Pitkä vastausteksti

Onko poissaolon portaati- menetelmä sinulle tuttu?

- Kyllä
- Ei

Oletko käyttänyt menetelmää työssäsi?

- Kyllä
- En

Koetko menetelmässä olevan heikkouksia? Jos kyllä, niin mitkä ne ovat?

Pitkä vastausteksti

LIITE 2 HAASTATTELUPOHJA

Haastattelu

1. Kuinka paljon oppilailla on poissaoloja keskimäärin?
2. Mitkä ovat poissaolojen syyt, jota ovat ilmentyneet eniten?
3. Onko Poissaolon portaat- menetelmää käyty läpi yhdessä henkilökunnan kanssa?
4. Mikä Poissaolon portaat- menetelmän käytössä on ongelmana?
5. Mitä muita ongelmia on poissaolojen ehkäisyssä?
6. Miten voitaisiin edesauttaa poissaolojen ehkäisyn paranemista?